

Ålielatjko – legalluhpiedimmie – åvteseluhpiedimmie

Almetjidie demensine sæjhta seapan daerpies årrodh viehkiem utnedh akten tijken skiemtjelassen evtiedimmesne juktie sov iedtj ellieslaakan gorredidh, vuesiehtimmien gaavhtan ekonomijem stuvredh jïh/jallh vihkeles sjæjsjalimmieh vaeltedh vielie persovneles tsiehkine.

Ålielatjko lea akte byögkeles öörnege almetjidie mah viehkiem daarpesjeh juktie sijen iedtj gorredidh. Staatehaaltoje åliem nammohte. Almetje jïjtje, lihke fuelhkie jallh dåaktere maahta birredh ålie nammoehtamme sjædta. Tjïelten hokse- jallh sosijaaledïenesje aaj bieljelimmiedtem åtna gosse veanhta naaken ålielatjkoem daarpesje.

Maahta birredh ålien leah sjïere jïjtsevoeth, goh vuesiehtimmien gaavhtan dihte maahta saemiestidh. Jis edtja åliem akten almetjasse nammoetidh dellie dihte tjuara viehkiem daarpesjidh, medisinske fãantoste, ij jïjtjemse buektehth gorredidh. Maahta birredh ålien leah sjïere jïjtsevoeth, goh vuesiehtimmien gaavhtan dihte maahta saemiestidh. Gellie almetj demensediagnovsine eah åliem daarpesjh, dan åvteste dej lihkesadtj dej persovneles jïh ekonomieles iedtj gorrede vuesiehtimmien gaavhtan åvteseluhpiedimmie.

Dihte mij edtja åliem åadtjodh, edtja tjaaleldh seamadidh satne lea ålielatjkoem jãåhkesjamme, gie edtja åeline årrodh jïh mej laavenjassigumie ålie edtja viehkiehtidh. Men jis ij almetje buektehth guarkedh maam sæjhta jïh vaajtele dellie vihkeles geehtedh dan almetjen vaaljtelimmieh jïh preferaansh jïh dejtie meatan vaeltedh vierhtiedimmesne. Jis almetje sov dahkoeh jïh veeljemh guarkah, dihte maahta aaj saah gæssie birredh ålielatjkoem nåhka.

Saah mennie tsiehkessne almetje lea mij åliem åådtje, dihte edtja govlesovvedh jïh nuepiem åadtjodh sov mielh jïh sjaavnjoeh buektedh. Daate aaj faamosne dejtie sjæjsjalimmide mah vaaltasuvvieh mænngan goh ålielatjkoem lea tseegkesovveme. Jis almetje mij åliem åtna, ij nuepiem utnieh sov mielem buektedh, edtja leavloem biejedh dan aerviedamme væljose.

Ålielatjkoem ij edtj vijriesåbpoe årrodh goh daerpies, jïh ålien mandaate ij edtj dan åvteste vielie tjeekedh goh mij lea daerpies. Staatehaaltoje vãåksjede maam ålie dorje. Ålie ij maehtieh, vuesiehtimmien gaavhtan, gãetiem doekedh, löönemh vaeltedh, stoerre vadtesh vedtedh jallh aerpiem åvtelhbodti joekedidh bieleden staatehaaltoje dam voestegh jãåhkesjamme. Staatehaaltoje maahta laavenjasse aktede åeleste vaeltedh jis daerpies almetjasse giem lea ålie Ålien lea sjævehtsvoetediedte, men goh ålie maahta giessie bievnedh jis daerpies.

Lihkesadtj goh paarrebielie, maanah jallh eejhtegh, maahta åeline nammoetidh. Åejvienjoelkedassine ålien lea reeknehlåhkoediedte jïh tjuara reeknehlåhkoem fierhten jaepien Staatehaaltoejasse seedtedh. Daate lea faamosne gaajhkesidie, bieleden åelieh paarrebielide jallh jïjtse ektieårroejasse. Iemilaakan dah eah reeknehlåhkoediedtem utnieh. Ålie maahta maaksoem åadtjodh vihtiestamme åasaj mietie barkoen åvteste. Åejvienjoelkedassine dellie dihte mij åliem åtna mij dan åvteste maaksa. Jis almetje åeline ij nuekies beetnegh utnieh, staatehaaltoje maahta maaksojde maeksedh. Gosse lihkesadtj leah ålie ij leah siejhme maaksoem barkoen åvteste åadtjoeh.

Jeatjah öörnegh mah eah leah ålielatjkoem, men leah seamma laaki nuelesne leah Legalluhpiedimmie jïh Åvteseluhpiedimmie.

Legalluhpiedimmie dan skiemtje almetjen lihkesadtjide aktem byjjes maahtoem biejjieladtje ekonomieles disposisjovnh darjodh mah leah gãetien jïh jieliemassen bijre, skaehtieh, lissiemaaksoeh jïh vielie maeksedh, bieleden ålielatjkoefaamoe (staatehaaltoje) tjuara dam almetjen byjjeslaakan åeline nammoetidh. Legalluhpiedimmien mietie lihke fuelhkie ij maehtieh stuerebe ekonomieles disposisjovnh darjodh, goh vuesiehtimmien gaavhtan eekem åestedh jïh doekedh jallh skãårvemh darjodh jallh vaaksjodh, dienesjh ohtsedidh jallh nænnoestimmieh laejhtedh. Dan mearan dagkerh disposisjovnh leah daerpies, dellie tjuara dam almetjen mij edtja dam darjodh, byjjeslaakan nammoetidh goh ålie, jallh akte luhpies åvteseluhpiedimmie tjuara gãåvnesidh.

Åvteseluhpiedimmie lea akte jįjtjevyljehe privaate öörnege mij maahta alternatijvine årrodh ålielatjkose. Aktine åvteseluhpiedimmie maahtah moenedh guktie datne sijhth dov båtijen aekien edtja årrodh. Åvteseluhpiedimmie lea akte tjaaleldh luhpiedimmie mij jeahta guktie datne sijhth dov ekonomeles jįh/jallh persovneles aamhtesh edtjeh öörnesovvedh gosse ih vielie maehtieh dam jįjtje darjodh. Byöroe tjįelke vååjnesasse båtiedh luhpiedimmeste guktie datne sijhth dov iedtjeh gorresovvedh.

Dįhte maam datne luhpiedimmesne moenh edtja dov åvteste maam darjodh, luhpiedįjja gohtjesåvva. Åvteseluhpiedimmesne maahtah moenedh gie edtja daam luhpiedimmiem utnedh jįh maam luhpiedįjja edtja dov åvteste darjodh. Maahtah moenedh akte jallh jienebh edtjeh luhpiedimmiem utnedh dov bieleste årrodh.

Jalhts akte åvteseluhpiedimmie lea tseegkesovveme, akte siejhme ålielatjko maahta tseegkesovvedh jis åvteseluhpiedimmie ij lea nuekies jįh ålielatjkoen krievenassh Leah illeme.

Vielie bįevnesh daesnie www.sivilrett.no